

NORGES HØYESTERETT

Den 6. mars 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Høgetveit Berg, Thyness og Sæther i

HR-2024-478-U, (sak nr. 24-029384STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Alexander Nyheim Jenssen)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over domfellelse for blant annet medvirkning og forsøk på medvirkning til flere seksuelle overgrep mot barn på Filippinene med direkteoverføring over internett.
- (2) A, født 00.00.1968, ble 27. september 2022 tiltalt for seksuelle overgrep mot barn under 14 år. Tiltalen gjaldt til sammen seks tilfeller av medvirkning (post I og II) og seks tilfeller av forsøk på medvirkning (post III) til grove voldtekter, jf. straffeloven § 301 jf. § 299 jf. § 15, jf. også § 300 (for så vidt gjelder post I). Ifølge tiltalen har A betalt omsorgspersoner for å begå overgrep mot barna mens han så på via internett. I tillegg er han tiltalt for befatning med fremstilling av seksuelle overgrep mot barn jf. straffeloven § 311 (post IV) og for å ha overvært fremvisning av seksuelle overgrep mot barn, jf. straffeloven § 310 (post V).
- (3) Søndre Østfold tingrett avsa 23. januar 2023 dom med slik domsslutning:

«1. A, født 00.00.1968, dømmes for overtredelse av:
-Straffeloven § 301 jf. § 299 jf. § 15 – tre tilfeller
-Straffeloven § 301 jf. § 300 jf. § 299 jf. § 16 jf. § 15 – åtte tilfeller
-Straffeloven § 310 – to tilfeller
-Straffeloven § 311 første ledd jf. annet ledd
Sammenholdt med straffeloven § 79 a til fengsel i 13 år.

Utholdt varetekt med 469 dager kommer til fradrag.

2. A dømmes til inndragning av fire minnepinner, en mobiltelefon av merke Apple iPhone X, en mobiltelefon av merke Iphone 5s, en Dell stasjonær pc samt flere brukerkontoer på nettbaserte tjenester, jf. straffeloven § 69 jf. § 75 andre ledd.

A frifinnes for krav om oppreisning til:

- B f. 00.00.2011
- C f. 00.00.2008
- D f. 00.00.2011
- E f. 00.00.2015
- F f. 00.00.2015
- G f. 00.00.2009 – post I c»

(4) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Påtalemyndigheten motanket over reaksjonsfastsettingen. Ved Borgarting lagmannsretts beslutning 26. april 2023 ble As anke henvist, mens påtalemyndighetens anke ble stilt i bero, jf. straffeprosessloven § 326. Lagmannsretten tillot også ny behandling av oppreisningskravene.

(5) Borgarting lagmannsrett avsa 19. desember 2023 dom med slik domsslutning:

«Straffekravet

A, fødd 00.00.1968, blir dømd for brot på straffelova § 301 jf. § 300 jf. § 299 jf. § 15 (eitt tilfelle), straffelova § 301 jf. § 299 jf. § 15 (eitt tilfelle), straffelova § 301 jf. § 300 jf. § 299 jf. § 15 jf. § 16 (åtte tilfelle), straffelova § 301 jf. § 299 jf. § 15 jf. § 16 (to tilfelle), straffelova (1902) § 204 a første led jf. andre ledd, straffelova § 311 første ledd jf. andre ledd og straffelova § 310 (to tilfelle) jf. straffelova § 79 bokstav a til e i straff av fengsel i 14 – fjorten – år.

Til frådrag i straffa går uthalde varetekt med 801 dagar, jf. straffelova § 83.

Krav om inndraging

A blir dømd til å tola inndraging av fire minnepinnar, ein mobiltelefon av merket Apple iPhone X, ein mobiltelefon av merket iPhone 5s, ein Dell stasjonær pc og brukarkonti disponert av A på tenesta Skype.

Sivile krav

A blir frifunnen for krav om oppreisningserstatning frå G.

A blir dømd til å betala oppreisningserstatning til F med 250 000 – tonhundreogfemtusen – kroner innan to veker rekna frå tidspunktet for forkynning av dommen.

A blir dømd til å betala oppreisningserstatning til E med 250 000 – tonhundreogfemtusen – kroner innan to veker rekna frå tidspunktet for forkynning av dommen.»

(6) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen, reaksjonsfastsettelsen, inndragningen og de sivile kravene.

(7) Som saksbehandlingsfeil anføres det at saken ikke var tilstrekkelig opplyst og burde vært utsatt, jf. straffeprosessloven § 294. Verken de fornærmede eller fasilitatorene som la til rette for de overgrepene tiltalen gjelder, er blitt avhørt. Denne feilen rammer særlig tiltalepostene I a og b og II a og c. Lagmannsrettens begrunnelse er dessuten mangelfull for tiltalepostene I c og II b.

- (8) Som lovanvendelsesfeil anføres det at lagmannsretten under tiltalepostene I a, II a og c og III har anvendt en for lav terskel for å konstatere forsøksansvar. I tillegg er sannsynlighetsforsett uriktig anvendt under post II b.
- (9) Som feil ved reaksjonsfastsettelsen anføres at den samlede straffen er blitt vesentlig for høy. Det er ikke grunnlag for inndragning. De sivile kravene er mangelfullt begrunnet, og erstatningsbeløpene er satt for høyt.
- (10) Saken reiser prinsipielle spørsmålet om blant annet den nedre grensen for forsøk og bør derfor henvises til behandling i Høyesterett. Det er ankerett for tiltalepostene I c og II b, og det er ikke klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.
- (11) *Påtalemyndigheten* anfører at saken var forsvarlig opplyst, og at det ikke er mangler ved lagmannsrettens begrunnelse. Det er ingen lovanvendelsesfeil ved lagmannsrettens vurderinger av sannsynlighetsforsett og vilkårene for forsøk. Lagmannsretten har utmålt en passende straff.
- (12) Etter påtalemyndighetens syn er det ikke ankerett for post I c. Subsumsjonsendring fra forsøk til fullbyrdet medvirkning utløser ikke ankerett etter straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Det er ankerett for tiltalens post II b, men anken vil klart ikke føre frem på dette punktet. Anken reiser ikke prinsipielle spørsmål.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anke fra siktede som gjelder forhold han er frifunnet for av tingretten, men domfelt for i lagmannsretten, bare kan nektes fremmet dersom Høyesteretts ankeutvalg finner det klart at anken ikke vil føre frem, såkalt ankerett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. En eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (14) Partene er uenige om det er ankerett for domfellelsen under tiltalen post I c om medvirkning til grov voldtekt av barn under 14 år, jf. straffeloven § 301, jf. § 300, jf. § 299, jf. § 15.
- (15) Lagmannsretten dømte A for medvirkning til grov voldtekt, mens tingretten domfelte for *forsøk* på medvirkning. Bakgrunnen er at tingretten ikke fant det bevist at den seksuelle omgangen mellom barna som A hadde bestilt, ble gjennomført. Dette er en subsumsjonsendring innenfor samme straffbare forhold, jf. straffeprosessloven § 38, som stort sett gjelder tilsvarende ved vurderingen etter § 323 første ledd tredje punktum, jf. HR-2020-1659-U avsnitt 12 og 13. Utvalget viser til at lagmannsrettens domfellelse bygger på samme begivenhet og samme tidspunkt i hendelsesforløpet, og det er den samme handlingen tiltalte blir domfelt for. Det er heller ingen forskjell i strafferammene. Ankeretten omfatter derfor ikke domfellelsen under tiltalen post I c.
- (16) Partene er enige om at det foreligger ankerett for post II b. Tingretten fant det ikke bevist at tiltalte bestilte en video som omfattet at barnet skulle ha seksuell omgang med seg selv. Tingretten domfelte derfor ikke for medvirkning til grov voldtekt etter straffeloven § 301, jf. § 299, jf. § 15, men i stedet for befatning med fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn, jf. straffeloven § 311. Ankeutvalget er enig i at denne subsumsjonsendringen i relasjon til spørsmålet om ankerett må likestilles med en frifinnelse, slik at A har ankerett når han i lagmannsretten ble dømt i henhold til tiltalen. Det er snakk om en vesentlig endring i vurderingen av tiltaltes forsett, og det er stor forskjell i strafferammene. Ankeretten for post II b innebærer at tiltalte også har ankerett med hensyn til

den samlede reaksjonsfastsettelsen, også inndragningsavgjørelsen som blant annet knytter seg til denne tiltaleposten.

(17) Som *lovanvendelsesfeil* anfører tiltalte at lagmannsretten har anvendt en for lav bevisterskel ved spørsmålet om det forelå sannsynlighetsforsett under post II b.

(18) Om bevisvurderingen uttaler lagmannsretten generelt:

«Ved bevisvurderinga har lagmannsretten bygd på at ein kvar rimeleg og fornuftig tvil skal koma A til gode. Når eit omstende seinare i dommen blir omtalt som «bevist», meiner lagmannsretten at det aktuelle omstendet er bevist utover ein kvar rimeleg og fornuftig tvil.»

(19) Dette er et riktig utgangspunkt.

(20) Ved den konkrete bevisvurderingen under post II b viser lagmannsretten først til kommunikasjonen mellom tiltalte og fasilitator H, og uttaler deretter:

«På denne bakgrunnen meiner lagmannsretten at det ikkje er rimeleg og fornuftig tvil knytt til at A i det minste heldt det for mest truleg at også neste film ville innehalda masturbasjon. Ut frå chatten er det heller ikkje tvilsamt at han i det minste heldt det for mest truleg at H, på grunn av hans påtrykk, ville sørgja for eit nytt filmopptak. Det er heller ikkje tvilsamt at H oppfatta det slik at A ynskte at masturbasjon var inkludert. Dersom H hadde oppfatta A annleis, ville filmen etter lagmannsretten sitt syn fått ei anna utforming.»

(21) Også her har lagmannsretten anvendt riktig beviskrav. Anken vil klart ikke føre frem på dette punktet.

(22) Tiltalte har også anført at det er mangler ved lagmannsrettens anvendelse av reglene om forsøks- og medvirkningsforsett, men utvalget kan ikke se feil ved rettsanvendelsen på dette punktet – verken for tiltalepost II b eller for de øvrige tiltalepostene.

(23) Anken over *saksbehandlingen* gjelder for det første at lagmannsrettens begrunnelse for domfellelsen under post II b er mangelfull. Kravene til domsgrunner er oppsummert slik i HR-2021-871-U avsnitt 17:

«Straffeprosessloven § 40 fjerde ledd bestemmer at domsgrunnene skal ‘angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering’. Dette er videre utlagt i rettspraksis som et krav om at det blir redegjort for de sentrale punktene i bevisvurderingen, og at det kort angis hva som har vært avgjørende, jf. blant annet HR-2018-1601-U avsnitt 14. Når tiltalte er frifunnet i tingretten og domfelt i lagmannsretten, som i dette tilfellet, må det dessuten gjøres nærmere rede for bevisvurderingen på de punktene hvor lagmannsretten har konkludert annerledes enn tingretten. Samtidig er det slik at ikke enhver mangel ved begrunnelsen leder til opphevelse, først når sentrale punkter i bevisvurderingen blir stående uforklart må det bli resultatet, se HR-2018-2109-U avsnitt 12 og 13 og HR-2021-528-U med videre henvisninger.»

- (24) Under post II b fant lagmannsretten det bevist at tiltalte bestilte en video som inneholdt masturbasjon, og at dette var omfattet av hans forsett. Samtaleloggen som gjelder bestilling av denne videoen, inneholder riktignok ingen uttalelser om masturbasjon. Dette er uttrykkelig nevnt av lagmannsretten – som imidlertid legger avgjørende vekt på at bakgrunnen for bestillingen var en video som viser jenta som lå på gulvet og masturberte seg selv utenpå kjønnsorganet. Tingretten nevnte ikke denne videoen under sin vurdering av denne tiltaleposten. Når lagmannsrettens begrunnelse leses i sammenheng, etterlater den imidlertid ingen tvil om hvorfor den konkluderte annerledes enn tingretten. Ingen sentrale punkter i lagmannsrettens bevisvurdering blir stående uforklart. Anken over saksbehandlingen vil klart ikke føre frem på dette punktet.
- (25) Som en mer generell *saksbehandlingsfeil*, som også omfatter post II b med ankerett, er det anført at saken ikke var tilstrekkelig opplyst og at ankeforhandlingen burde vært utsatt, jf. straffeprosessloven § 294:
- «Retten skal på embets vegne våke over at saken blir fullstendig opplyst. I dette øyemed kan den beslutte å innhente nye bevis og utsette forhandlingen.»
- (26) I Rt-2008-605 avsnitt 14 er innholdet i § 294 sammenfattet slik:
- «Retten har etter § 294 en selvstendig plikt til å sørge for at nødvendige opplysninger blir innhentet. Dette gjelder selv om partene måtte mene at ytterligere opplysning av saken ikke er nødvendig, men desto mer dersom partene er uenige om behovet eller muligheten – typisk når politiet motsetter seg å innhente opplysninger tiltalte ønsker fremlagt. Rekkevidden av rettens plikt etter § 294 beror på sakens omstendigheter, med det generelle bevisbilde som utgangspunkt for vurderingen. Et sentralt moment er hvor alvorlig saken er. I tillegg vil det kunne ha betydning om opplysningene gjelder et viktig punkt i saken, om de antas å være til tiltaltes gunst, og om de kan fremskaffes ved rimelig innsats av tid, penger og andre ressurser i forhold til hva man må regne med kan oppnås».
- (27) Kravet om utsettelse er begrunnet med at det burde ha blitt gjennomført avhør av samtlige fasilitatorer på Filippinene som tiltalte hadde kontakt med via chat-tjenester på internett, og som ifølge tiltalen tok imot betaling fra tiltalte mot at det skulle bli gjennomført seksuelle overgrep mot mindreårige.
- (28) Som det fremgår av lagmannsrettens beslutning 2. november 2023, der krav om utsettelse av ankeforhandlingen ikke ble tatt til følge, var det ikke praktisk mulig å avhøre fire av de fem fasilitatorene. To hadde ukjent identitet, mens en tredje ikke var villig til å forklare seg. Filippinske myndigheter ønsket ikke å medvirke til gjennomføring av bevisopptak mot en fjerde fasilitator fordi han fremdeles er under etterforskning på Filippinene. For den femte fasilitatoren, med tilknytning til tiltalen post IV om befatning med seksualiserte fremstillinger av barn, kom lagmannsretten til at saken uansett var tilstrekkelig opplyst. Lagmannsretten understreket også at forholdet til § 294 ville bli vurdert under ankeforhandlingen.
- (29) Ankeutvalget har ikke noe å innvende mot disse vurderingene. Saken fremstår som forsvarlig opplyst, med en stor mengde skriftlig materiale, bilder og filmopptak. Det var hørt 12 vitner, og ankeforhandlingen ble holdt over 14 dager. Anken over saksbehandlingen på grunnlag at saken ikke var tilstrekkelig opplyst, vil på denne bakgrunnen klart ikke føre frem.
- (30) For anken over *straffutmålingen* får straffeprosessloven § 344 anvendelse ved vurderingen av om anken kan nektes fremmet, jf. HR-2016-1803-A avsnitt 18. Spørsmålet er om det er et åpenbart misforhold mellom den utmålte straffen og de straffbare handlingene.

- (31) A er dømt for ett tilfelle av medvirkning til grov voldtekt til samleie av barn under 14 år, ett tilfelle av medvirkning til grov voldtekt av barn under 14 år, åtte tilfeller av forsøk på medvirkning til grov voldtekt til samleie av barn under 14 år, to tilfeller av forsøk på medvirkning til grov voldtekt av barn under 14 år, brudd på straffeloven (1902) § 204 a første ledd jf. andre ledd, brudd på straffeloven § 311 første ledd jf. andre ledd og to tilfelle av brudd på straffeloven § 310.
- (32) Lagmannsretten har ved straffutmålingen korrekt tatt utgangspunkt i at seksuelle overgrep over internett ikke skal straffes mildere enn tilfeller der den domfelte selv har hatt fysisk kontakt med den krenkede, jf. HR-2019-721-A avsnitt 37-38, og at det i saker som gjelder overgrep mot barn er mindre grunn til å legge vekt på seksuallovbruddets rettslige klassifisering, jf. HR-2020-2136-A avsnitt 55. Etter ankeutvalgets syn er det ikke noe åpenbart misforhold mellom den utmålte straffen på fengsel i 14 år og de straffbare handlingene, jf. straffeprosessloven § 344. Anken over straffutmålingen vil klart ikke føre frem.
- (33) Det er også anket over *inndragningen*. Som påpekt av lagmannsretten har samtlige av de aktuelle gjenstandene – PC, mobiltelefoner og brukerkonti som var disponert av tiltalte på tjenesten Skype i tilknytning til postene i tiltalen – «vært brukt» ved straffbare handlinger, jf. straffeloven § 69 første ledd bokstav c. Ankeutvalget finner ikke feil ved lagmannsrettens vurdering av om inndragning skal foretas etter § 69 tredje ledd, og det er klart at heller ikke anken over inndragningen vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.
- (34) For den delen av anken over *saksbehandlingen* som gjelder mangelfull begrunnelse under tiltalepostene som ikke omfattes av ankeretten, nøyer utvalget seg med å konstatere at lagmannsrettens begrunnelse er klart tilstrekkelig og forsvarlig, og at de sentrale punktene i bevisbedømmelsen er forklart. Anken over saksbehandlingen reiser ingen prinsipielle spørsmål.
- (35) *Anken over lovanvendelsen under skyldspørsmålet* for post I a, II a og c og III retter seg mot at vilkårene for at det skal foreligge forsøk er satt for lavt. Ut fra det bevisresultatet lagmannsretten har lagt til grunn, er det imidlertid på det rene at den nedre grensen for forsøk er passert, og vurderingen reiser ikke tvilsomme eller uavklarte spørsmål.
- (36) Etter dette finner ankeutvalget det enstemmig klart at anken ikke vil føre frem for tiltalens post II b, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Anken for øvrig reiser ikke spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, og det er heller ikke av andre grunner særlig viktig å få den prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum. Anken for øvrig nektes derfor fremmet.
- (37) Når anken over straffekravet nektes fremmet, skal det ikke tas stilling til begjæringen om ny behandling av sivile krav, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 434 syvende ledd.

S L U T N I N G

Anken nektes fremmet.

Erik Thyness
(sign.)

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)

Knut Erik Sæther
(sign.)